

Ali so odpadki v modi?

Ste vedeli, da modna industrija prispeva 10 % svetovnih emisij toplogrednih plinov, ki vplivajo na podnebne spremembe? To je več kot vsi mednarodni leti in pomorski promet skupaj. Pri proizvodnji tekstila se porabi tudi veliko vode, zanjo pa so potrebna tudi obsežna zemljišča za pridelavo bombaža in drugih vlaken. Ocenjuje se, da je svetovna tekstilna in oblačilna industrija v letu 2015 porabila 49 milijard kubičnih metrov vode. Za proizvodnjo ene same bombažne majice naj bi bilo potrebnih 2700 litrov vode – toliko vode za pitje porabi ena oseba v dveh letih in pol.

Povprečni potrošnik kupi sedaj 400 % več oblačil kot pred 20 leti. Povečana poraba vodi k več odpadkom, saj ljudje kupujejo in odvržejo oblačila z nevdržno hitrostjo. Večina niti ne pomisli, ali izdelek sploh potrebuje, saj lahko kupijo oblačila za 10 evrov in manj. A cenovno dostopna oblačila omogočajo izkoriščanje ljudi na drugem koncu sveta, zašili so jih delavci, ki zaslužijo le za nekaj centov na uro. V tovarnah so pogosto zaposleni tudi otroci, saj so še cenejša delovna sila kot odrasli.

Globalna tekstilna industrija tako letno proizvede 150 milijard kosov oblačil in ustvari 93 milijonov ton odpadkov, a se žal reciklira le 1 % vsega tekstila, ki ga uporabimo za oblačila.

Nedavne raziskave so pokazale, da v Združenem kraljestvu 300.000 ton tekstilnih odpadkov vsako leto konča v zabojih za gospodinjske odpadke, ki so kasneje poslani na odlagališča ali v sežigalnice. Izdelki iz tekstila so eden najhitreje rastočih vrst odpadkov v Evropski uniji. Več odpadkov vodi do večjih odlagališč, kar pomeni več toplogrednih plinov in globalnega segrevanja. V Sloveniji povprečno vsak Slovenec letno porabi 314 € za nakup oblačil letno in zavrže 18 kg oblačil.

Oblačila so v zadnjih desetletjih postala potrošna roba, ne le zaradi nizkih cen, temveč tudi ker se trendi nenehno spreminjajo. A okoljska težava niso le kupi zavrženih skoraj nenošenih oblačil. Onesnaževanje okolja pa se začne pri pridelavi bombaža. Četrtnina vseh herbicidov in pesticidov, ki jih porabimo na svetu, se namreč zlije na plantažah bombaža. Za povečanje obstojnosti barv ter odpornosti na vodo in

umazanijo v tovarnah med drugim uporabljajo škodljive kemikalije, ki so v Evropski uniji prepovedane, kot so pesticidi, hormonski motilci, umetna barvila in težke kovine – na primer kadmij, ki je kancerogen. Ker imajo oblačila neposreden stik s kožo, škodljive kemikalije pronicajo v naše telo. Koža je namreč prepustna in nas zato ne zaščiti pred strupenimi snovmi, ki poleg alergij povzročajo tudi mnoge resne bolezni. Poleg tega naj bi proizvodnja tekstila z barvanjem in obdelavo proizvodov povzročila približno 20 % svetovne onesnaženosti čistih voda.

Po raziskavah danes ljudje v povprečju oblečejo kos oblačila manj kot šestkrat. Ali kdaj pomislite, za koliko denarja ste

oblečeni ta trenutek? Ceno svojih oblačil morate vedno deliti s številom nošenj, da boste dobili resnično vrednost oblačil. Vendar ima tudi nekritično potrošništvo, ki ne upošteva, kakšno ceno plačajo ljudje in okolje, da srečneži v "razvitem" svetu lahko kupujemo poceni in imamo stalno na voljo nove trende, alternativo.

Ko se odločite za srajco ali čevlje v trgovini ali pri nakupovanju prek spleta, se vprašajte: Ali mi je res všeč? Ali se dobro prilega? Ali bom to lahko večkrat oblekel? Paziti moramo na to, da je oblačilo udobno, saj ga bomo tako večkrat oblekli. V

trgovini lahko naredimo tudi test: preverimo ali skozi majico vidimo našo dlan. Tekstilni izdelki, ki uporabljajo debelejša materiala, bodo namreč bolj obstojni. Do okolja so bolj prijazni naravni materiali, kot so volna, bombaž, svila, lan in konoplja. Vendar pa najbolj uporabljene tkanine danes rajon, poliester, akril, acetat in najlon. Te materiali so bolj odporni na vodo, veter in ostale okoljske spremembe v primerjavi z naravnimi vlakni ter so bolj trpežni od bombaža in manj nagnjeni k mečkanju in krčenju. A ne pozabimo, da je poliester narejen iz naftnih derivatov. S pranjem sintetičnih tkanin v morje vsako leto odplaknemo približno 0,5 milijona ton mikrovlaknen. Pranje sintetičnih tkanin je krivo za 35 % vse primarne mikroplastike, ki se izloči v okolje. Z enim samim pranjem oblačil iz poliestra lahko pralni stroj izloči 700.000 mikroplastičnih vlaken, ki končajo v prehranjevalni verigi.

Premisliti pa je potrebno še o psihološkem vidiku potrošništva. Zdi se, da je povsem sprejemljivo, da še povsem uporabne stvari brez slabe vesti zavržemo in hkrati sramotno, da kupujemo stvari iz druge roke. Poglavitni razlog so predsodki in vzdrževanje zunanje podobe. A z nakupi iz druge roke prihranimo surovine, energijo in denar, ki ga lahko porabimo za druge stvari, zato ocenimo, kaj je zares pomembno in spremenimo svoje navade. Vedno več oblačil in obutve, ki so še uporabne se zavrže. Če se je pokvarila zadruga ali je začel odstopati podplat na čevlju, lahko poiščete mojstre, ki bodo popravili, zamenjali, zašili in obnovili vaše stvari in jim podaljšali življenjsko dobo. Ekologi brez meja so pripravili izvrsten zemljevid in seznam mojstrov, ki jih lahko najdete v vaši bližini. Več si lahko preberete na spletni strani www.manjjevec.si.

Če kupujemo oblačila za posebne priložnosti kot so obhajilo, maturantski ples in poroka ter vemo, da teh oblačil ne bomo več potrebovali, je pametno razmisliti o izposoji. Enako lahko storimo s pustnimi maskami.

V zavetišču za zapuščene živali bodo veseli odej, rjuh, posteljnine in brisač ter ostalega materiala, s katerim lahko naredijo ležišča za živali. Spomnimo se na kosmate prijatelje in jim poklonimo nekaj, kar bi drugače zavrgli. Blazine in prešite odeje žal niso primerne, saj jih živali zelo hitro raztrgajo in izвлеčejo polnilo.

Na koncu bi radi predstavili tudi nekaj predlogov boljših nakupovalnih izbir.

1. Izmenjava oblačil

Kaj storiti s tistimi oblačili in čevlji, ki so že dalj časa pozabljeni v omari in jih po vsej verjetnosti ne boste več oblekli ali obuli? Lahko jih prodate, zamenjate ali prinesete v center ponovne uporabe škART. Prevetritev vaše omare omogočajo izmenjave – enkrat mesečno jih organizira Bobova oblačilnica, Swap zabave organizirata tudi SWAPjeTOP in Hostel Tresor – Ljubljana. Rdeči križ Slovenije pa organizira Izmenjevalnico, kjer si oblačila lahko izberete v zameno za hrano, čistila ali šolske potrebščine. Projekt je nastal zaradi velike količine doniranih rabljenih oblačil na eni strani in enoličnosti prehranskih paketov pomoči na drugi. Tako določenemu odstotku oblačil podaljšajo rok trajanja, obogatijo prehranske pakete pomoči in vzpostavljajo alternativo množični potrošnji.

2. Trgovine z oblačili iz druge roke

V teh trgovinah najdete veliko lepo ohranjenih ali skoraj novih kosov oblačil, čevljev in dodatkov. Nekatere ponujajo tudi kose priznanih oblikovalcev. Za razliko od novih oblačil, so tu

cene so primerne za vsak žep. Nekaj takih trgovin najdete v Ljubljani, na primer trgovina Moje TVOJE, Gvant, 2nd Chance, Textile House Shop in v centrih ponovne uporabe po vsej državi. Iz druge roke pa lahko nakupujete tudi prek spleta. Ponujajo jih platforme kot so: bolha.com, ebay.com, etsy.com ali pa omrežje facebook.

3. Slovenski oblikovalci in ustvarjalci

Prav tako ni potrebno, da vsa oblačila v naših omarah pridejo iz Azije. V Sloveniji je veliko nadarjenih in uspešnih oblikovalcev, ustvarjalcev, šivilj in čevljarjev. Vendar so zaradi majhnega števila izdelkov stroški materialov in dela pri njih neprimerno večji kot pri masovni proizvodnji velikih znamk, zato so višje tudi cene njihovega izdelka. A če upoštevamo način izdelave, material in kakovost končnega izdelka, unikatnost in izdelavo po meri ter vam je pomembno imeti oblačilo, ki ni trenutna modna muha in ki ga boste nosili dolgo in pogosto, potem cena postane znosnejša. Vsekakor pa v ceni njihovih izdelkov ni izkoriščanih delavcev, otroškega dela in uničenega okolja.

4. Odgovorna oblačila

Vedno več je blagovnih znamk in proizvajalcev oblačil, ki ustvarjajo iz certificiranih tkanin. Gre za certifikat svetovnih meril za ekološke tkanine (GOTS – Global organic textile standard). Za pridobitev takega certifikata morajo biti izpolnjene zahteve v celotnem procesu. Začne se s pridelavo surovine, proizvodnja mora biti tako ekološka kot tudi družbeno odgovorna. Med drugim je prepovedana raba težkih kovin in proizvodnja mora dosegati vsaj minimalne kriterije Mednarodne organizacije dela.

5. Oblačila iz pravične trgovine

Tudi ponudba oblačil, izdelanih po načelih pravične trgovine, je pestra. Pravična trgovina je "trgovinsko partnerstvo", ki temelji na dialogu, transparentnosti in spoštovanju in si prizadeva za večjo enakopravnost v mednarodni trgovini. Prispeva k trajnostnemu razvoju s tem, da ponuja boljše pogoje prodaje in zagotavlja pravice marginaliziranih proizvajalcev in delavcev, predvsem iz ekonomsko manj razvitih dežel.

Vsak izmed nas lahko prispeva k manj tekstilnim odpadkom in boljši družbi. Vprašanje je le, če smo pripravljeni spremeniti naše potrošniške navade. Predstavljajte si, da bi kupci morali pred vstopom v trgovine z oblačili rali najprej obvezno pogledati dokumentarec o tem, koliko onesnaženja okolja in škode za zdravje ljudi povzroči izdelava ene poceni majice. Gotovo bi vsi nakupili manj.

